

Археологічні дослідження, проведені на Високому Замку у 1956-1957 рр., 1975-1978 рр. та 1984-1985 рр. науковцями Інституту українознавства НАН України за участю спеціалістів регіонального інституту "Укрзахідпроект-реставрація" виявили рештки князівського палацу XI-XII ст., багато зброї – стріли, наконечники, списи тощо [6].

Окрім пам'ятки археології, парк "Високий Замок" представляє також цінність як пам'ятка садово-паркового мистецтва. Ще у 1853 р., за даними Я. Лангнера, тут налічувалося понад 45 видів деревних і чагарникових порід [3]. У парку багато старовікових дерев, зокрема каштанова алея, що веде до будиночка садівника, а також ясени, буки, клени тощо. Найбільш відвідуваним місцем парку є, мабуть, оглядовий майданчик на вершині гори, звідки відкривається чудова панорама міста, причому мало яке місто на Україні володіє таким чудовим рекреаційним об'єктом.

Необхідно додати, що парк "Високий Замок" разом з регіональним ландшафтним парком "Знесіння", на території якого багато археологічних, геологічних і ландшафтних пам'яток, та парком "Шевченківський гай" з його Музеєм народної архітектури та побуту, формують досить цікавий у науково-пізнавальному, рекреаційному та туристичному плані природний комплекс, вкрай важливий як для гостей, так і для самих мешканців міста.

Література

1. Бандрівський М. Про копець на Високому замку. – "Галицька брама", № 12, лютий, 1996.
2. Дудин Р.Б. Стан насаджень Стрийського парку м. Львова та проблеми його реконструкції// Наук. вісник УкрДЛТУ: Проблеми урбоєкології та фітомеліорації. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.5. – С. 85-89.
3. Кучерявий В.П. На зелених орбітах Львова. – Львів: вид-во "Каменярь", 1972. – 108 с.
4. Львів вартий світового визнання/ Р. Могитич, Л. Онищенко, Г. Яремич. – Журнал "Архітектурний вісник", 1997, № 2-3. – С. 34-39.
5. Максим'юк Т.М., Бевз М.В. Проблеми реставрації пам'яток садово-паркової архітектури (на прикладі першого міського саду XVI-XIX ст. – парку ім. Івана Франка у м. Львові). – Журнал "Будуємо інакше", 2002, № 4. С. 44-46.
6. Могитич І. Муровані укріплення княжих часів на Високому Замку. – "Галицька брама", № 12, лютий, 1996.

УДК 620*27:634.017

*Аспір. Н.П. Ковальчук – Волинський державний
університет ім. Лесі Українки*

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ М. ЛУЦЬКА ЯК ОБ'ЄКТИ ЗАПОВІДАННЯ І ОХОРОНИ

Висвітлюється історія і сучасний стан озеленення, розглядаються питання охорони зелених насаджень.

Ключові слова: зелені насадження, дерева-довгожителі.

Doctorate N.P. Kovalchuk

Green zone plantations in Lutsk as objects for conservation and protection

The inventory of old growing and exotic trees in Lutsk city has been presented.

Keywords: green belt, nature protection recreation, old growing trees.

Важко уявити Луцьк без його зелених насаджень: парків, скверів, алей, озелених вулиць, дворів, живоплотів та дерев-довгожителів, які "пам'ятають" історію далекого минулого і, попри всі негаразди, збереглися до наших днів.

Унікальним явищем на Волині з 1840-х років було створення парку садиби графів Валевських у Гощі. Парк являв собою унікальну живу колекцію висоекодекоративних порід, що збереглися до наших днів: гінко дволопатеве, ялина європейська, сосна чорна, сосна Веймутова, дуб звичайний ф. пірамідальна, липа широколиста ф. розсіченолиста, ясен звичайний ф. плакуча, в'яз гірський, береза жовта та інші.

Видовий склад насаджень тих часів вирізнявся великою різноманітністю, але найбільш поширеними у м. Луцьку та його околицях були: надвіслянські та італійські тополі, липи, ясени звичайні, робінії псевдоакація, карагана жовта, горіх волоський, клен дрібнолистий, граб, ялина звичайна, береза повисла, клен-явір, дуб крупноплідний, сосна звичайна, модрина польська, гірकोкаштан звичайний [2].

У 1879 р. до Луцька переїхала родина Косачів. З дитинства Лесю Українку зачаровували і були милими "Случі рідної веселі береги", барвисті луки, таємничі ліси з високими столітніми дубами. Саме такий дуб і вцілів до наших днів. Він знаходиться біля руїн Луцької фортеці, де народна поетеса зображала Жанну д'Арк і, сховавшись в тінь, під столітнім дубом писала перші свої вірші. Зараз дубові уже близько 300 років. Ця пам'ятка природи і водночас культури вимагає особливої охорони. У "Старому місті" біля костелу ростуть стародавні ясени, які теж потребують належної уваги.

Колись на місці сучасної Театральної площі ріс унікальний парк з деревами-довгожителами, який у 60-х роках ХХ ст., за часів радянської влади, був знищений, залишивши на згадку майбутнім поколінням тільки кілька ясенів, вік яких сягає 150 років. Через дорогу від площі, поблизу готелю "Україна", зростає столітній гірकोкаштан.

Багато старовинних дерев росло на кладовищах міста. Але у повоєнні роки у Луцьку було знищено 5 кладовищ разом з пам'ятними деревами, вік яких сягав понад 200 років (вул. Франка, Чехова, Шопена, Кременецька, сучасний Меморіальний комплекс). На вулиці Франка і сьогодні росте осика віком 100-150 років. У 2003 р. на проспекті Волі у сквері "Алмазова" було знищено багато унікальних дерев, залишилось тільки кілька столітніх ясенів.

У Жидичині, приміському селі Луцька, є чимало дерев-пам'яток природи. Від колишнього Палацу митрополитів веде алея з лип, що належали до монастирського саду. Збереглися і шовковиці, якими було обсаджено монастирський мур [3].

До природоохоронних об'єктів державного значення в межах Луцька належить колишній Державний ботанічний сад Волинського державного ун-ту ім. Лесі Українки. Створення його розпочалося у 1977 р., а офіційний державний статус він отримав у 1983 р. Розміщується сад майже в центрі міста, у долині р. Сапалаївки. Площа ботсаду становить 10 га, причому на ній налічується близько 500 видів різноманітних рослин. Найбільше тут екзотів з Північної Америки: глід м'який, ясен пухнастий та пенсільванський, клен сріблястий, туя західна, маслинка срібляста, тополя дельтовидна, сумах пух-

настий, вишня піщана. Досить багато рослин із Східної Азії – це магнолія кобус, кизильники, кельтерія, барбарис Юліана, софора японська, хеномелес японський, сакура, елеутерокок колючий, шипшина зморщена, оксамит амурський, ялиця цільнолиста, виноград амурський, клен маньчжурський, лимонник китайський. На жаль, на сьогодні ботанічний сад знаходиться у занедбаному стані. Нова територія ботанічного саду, створеного на місці колишніх кар'єрів, в основному зайнята аборигенними видами (вік 40-50 років).

Серед рекреаційних зон міста найбільшу площу займає Центральний парк культури й відпочинку ім. Лесі Українки. Рослинність парку створена штучно. У структурі паркових фітоценозів чітко прослідковується наявність трьох ярусів: високих дерев (ялина, береза, верба, ясен, клен, дуб, гірकोкаштан); підросту та підліску (молоді дерева ясена та липи, кущі бузини і ліщини) і трав'янистого ярусу (шпориш, осока, пирій, тимофіївка, молочай, конюшина). Майже усі представники флори є зональними для м. Луцька.

Парк культури й відпочинку імені 900-річчя Луцька – другий за розмірами і облаштованістю. Побудований на початку 80-х років і знаходиться в межах 33-го мікрорайону міста, у долині р. Сапалаївки. У цілому дана рекреаційна зона благоустроєна істотно гірше, ніж парк культури й відпочинку імені Лесі Українки.[1]

У Луцьку зелені насадження займають понад 500 га. Аналізуючи сучасний стан природно-заповідних та рекреаційних територій м. Луцька, доходимо до висновку, що всі вони зазнають інтенсивного антропогенного впливу. Більшість їх знаходиться в центрі міста та поряд з промисловими підприємствами і автомобільними шляхами.

Хоча Луцьк є одним з найзеленіших міст України, проте йому не вистачає якісних та впорядкованих рекреаційних зон, для комфортного відпочинку мешканців та гостей міста. Не вживаються заходи щодо збереження існуючих пам'яток дендрофлори як цінного спадку для майбутніх поколінь. У зв'язку з цим, у місті необхідно розширити та привести до належного стану мережу парків і скверів, вжити ряд заходів щодо збереження дерев-довгожителів.

Література

1. Мольчак Я.О., Фесюк В.О., Картава О.Ф. Луцьк: сучасний екологічний стан та проблеми. – Луцьк: РВВЛДТУ, 2003. – С. 115-119.
2. Михайлишин О. Палацово-паркові ансамблі Волині 2-ї половини XVIII – XIX століть. – Київ: 2000. – С. 92-93.
3. Майданець І. Жидичин. – Луцьк: Толстіхін Л.М, 1998. – С. 36-37.

УДК 581.522.4

Ст. наук. співроб. З.М. Лискович;
наук. співроб. О.О. Єфремова; наук. співроб. Т.М. Чуйко;
наук. співроб. С.Б. Рибак – Ботанічний сад УкрДЛТУ

ІНТРОДУКЦІЯ *CAMPANULA PERSICIFOLIA* L. У ЛЬВОВІ

Подано деякі результати інтродукції дзвоників природної флори Західного регіону України *Campanula persicifolia* L. в умовах Львова. Для успішного впровадження у культуру рослин природної флори важливим є вивчення біологічних особливостей розвитку у культурі, способів їх розмноження.

Ключові слова: інтродукція, природна флора, культура *Campanula*